

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.2–058.4:355.1

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2025.28>**А. О. Гавловська**

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри національного, міжнародного права
та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету
orcid.org/0000-0002-7973-7560

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ-ПРАВОПОРУШНИКА, ЩО СКОЮЄ СЗЧ, В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті проаналізовано динаміку та характер кримінальних правопорушень, пов'язаних із самовільним залишенням військової частини або місця служби (далі – СЗЧ), що є одним із значних викликів для забезпечення встановленого порядку несення військової служби в сучасних умовах. Визначено, що проблема СЗЧ набула особливої гостроти в період повномасштабної збройної агресії РФ проти України, демонструючи суттєве зростання кількості облікованих випадків. Підкреслено, що такий рівень СЗЧ призводить до руйнування внутрішньої згуртованості військових колективів, зниження рівня взаємної довіри та дисципліни, що є критично важливим для обороноздатності держави та її спроможності протистояти зовнішній військовій агресії. Здійснено дослідження кримінологічного портрета осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ на основі порівняльного статистичного аналізу характеристик цієї категорії правопорушників в умовах дії воєнного стану. Виявлено, що у віковій структурі осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ, відбулися зміни, зокрема, спостерігається тенденція до «старіння» контингенту підозрюваних, зі зростанням частки правопорушників середнього працездатного віку, які становлять основу мобілізаційного ресурсу. Проаналізовано гендерний розподіл осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ та встановлено, що абсолютна більшість підозрюваних у СЗЧ є чоловіками, а кількість жінок у кримінальній статистиці є незначною. Розглянуто освітній рівень осіб, яким повідомлено про підозру у скоєнні СЗЧ, що дало змогу зробити висновок про переважання серед них осіб з базовою середньою, профільною середньою або професійною (професійно-технічною) освітою. Досліджено стан зайнятості осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ та виявлено, що значна частка підозрюваних належить до категорії військовослужбовців, призваних під час мобілізації. Узагальнено, що кримінологічний портрет особи, яка скоює СЗЧ, є динамічним феноменом, що відображає складну взаємодію соціально-демографічних, психологічних та правових факторів, особливо загострених в умовах збройної агресії РФ та вказує на наявність глибоких соціально-психологічних викликів і необхідність цілеспрямованих міжвідомчих зусиль для розробки і впровадження ефективних превентивних, реабілітаційних та правових заходів, спрямованих на підтримку військової дисципліни і зміцнення правопорядку в оборонній сфері.

Ключові слова: самовільне залишення частини або місця служби, кримінологічний портрет, військовослужбовець, кримінальне правопорушення, кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби.

Havlovska A. O. CRIMINOLOGICAL PORTRAIT OF A OFFENDER-OFFENDER WHO COMMITS THE HSC, IN THE CONDITIONS OF THE RUSSO-UKRAINIAN WAR

The article analyzes the dynamics and nature of criminal offenses related to the unauthorized abandonment of a military unit or place of service (hereinafter referred to as the HSF), which is one of the significant challenges to ensure the established order of military service in modern conditions. It is determined that the problem of the HRS has gained special severity during the period of full -scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, demonstrating a significant increase in the number of cases accounted. It is emphasized that this level of HRC leads to the destruction of internal cohesion of military teams, a decrease in mutual trust and discipline, which is critical for the state's defense capability and its ability to withstand external military aggression. The investigation of a criminological portrait of persons was reported who was reported suspicion of committing an HRS on the basis of a comparative statistical analysis of the characteristics of this category of offenders in the face of martial law. It was found that in the age structure of persons who have been informed of the suspicion of committing the HRS, there was a change, in particular, there was a tendency to «aging» the contingent of the suspects, with the increase in the proportion of offenders of average working age, which form the basis of mobilization resource. The gender distribution of persons who have been suspected of committing the HSF and found that the vast majority of suspects in the HCP are men, and the number of women in criminal statistics is insignificant. The educational level of persons who were informed about the suspicion of committing the HRS was considered, which made it possible to conclude that persons with basic secondary, profile secondary or professional (vocational-technical) education were considered. The state of employment of persons who have been informed about the suspicion of committing the HSF and found that a significant proportion of suspects belongs to the category of servicemen called during mobilization. It is generalized that the criminological portrait of a person who commits the HSC is a dynamic phenomenon that reflects the complex interaction of socio-demographic,

psychological and legal factors, especially exacerbated in the conditions of armed aggression of the Russian Federation and indicates the presence of deep social and psychological challenges and the need for purposeful, and the necessity of legal measures aimed at supporting military discipline and strengthening law and order in the defense sphere.

Key words: unauthorized leaving of a part or place of service, criminological portrait, serviceman, criminal offenses, criminal offenses against the established order of military service.

Постановка проблеми. Одним із видів кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових кримінальних правопорушень) визначених у Розділі XIX Кримінального кодексу України (далі – КК України) є СЗЧ, яке передбачене статтею 407 КК України – «Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез’явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез’явлення з відрадженої, відпустки або з лікувального закладу тривалістю понад три доби, але не більше місяця» [1].

За даними Офісу Генерального прокурора загальною з початку повномасштабного вторгнення РФ по червень 2025 р. кількість СЗЧ склала 183 255 облікованих кримінальних правопорушень (у 2022 р. – 6 183, у 2023 р. – 16 515, у 2024 р. – 66 240, за період січень-червень 2025 р. – 94 317) [2]. Отже, з початку повномасштабного вторгнення РФ по червень 2025 р. загальна кількість облікованих кримінальних правопорушень у формі СЗЧ демонструє експоненціальне зростання з 6 183 у 2022 р. до 94 317 за I півріччя 2025 р, що свідчить про значне загострення проблеми СЗЧ та вимагає негайного комплексного реагування задля збереження боєздатності війська і зміцнення правопорядку в оборонній сфері.

Слід також зауважити, що зазначений стан речей має суттєвий негативний вплив на психологічний стан і мотивацію особового складу ЗСУ, адже зростання кількості випадків СЗЧ при зниженні ефективності притягнення до кримінальної відповідальності за його вчинення може призводити до формування у частини військовослужбовців відчуття несправедливості та безкарності, що, у свою чергу, демотивує сумлінних військовослужбовців, створюючи дисонанс між їхньою відповідальною поведінкою та відсутністю належної реакції на ухилення від служби з боку відповідних державних органів. Саме принцип невідворотності покарання забезпечує дієвість правової системи, стримуючи потенційних правопорушників від вчинення кримінальних правопорушень та підтримуючи довіру суспільства до справедливості й ефективності правосуддя.

Крім того, масове поширення випадків СЗЧ з потенційною безкарністю може сприяти руйнуванню внутрішньої згуртованості військових колективів, знижувати рівень взаємної довіри та дисципліни, що є критично важливим для забезпечення боєздатності в умовах російсько-україн-

ської війни. Для особи, що розглядає можливість вчинення або скоює СЗЧ, такий стан речей лише посилює деструктивні поведінкові патерни, такі як уникнення відповідальності, поглиблення психологічних проблем та подальша соціальна дезадаптація, що ускладнює їхню реінтеграцію як у військове, так і в цивільне середовище у подальшому.

Отже, необхідність дослідження кримінологічного портрета військовослужбовця-правопорушника, що скоює СЗЧ, зумовлена значним зростанням кількості таких правопорушень в умовах повномасштабного вторгнення Росії, що підриває боєздатність війська та вимагає негайного комплексного реагування для збереження правопорядку в оборонній сфері.

Мета статті полягає у дослідженні кримінологічного портрета військовослужбовця-правопорушника, що скоює СЗЧ, в умовах російсько-української війни на основі статистичних даних щодо осіб які повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, аналіз статистичних даних щодо відомостей про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, зокрема СЗЧ, дозволяє визначити ключові закономірності та тенденції, що характеризують кримінологічний портрет військовослужбовця-правопорушника, який скоює СЗЧ, а також оцінити ефективність існуючих превентивних заходів і спрогнозувати потенційні ризики в сфері превенції військових злочинів загалом, та СЗЧ зокрема. Результати статистичного аналізу дають змогу ідентифікувати типові соціально-демографічні характеристики осіб, схильних до СЗЧ, виявити зміни у динаміці та структурі таких правопорушень (зокрема, в умовах повномасштабної збройної агресії Росії проти України), що відображає вплив зовнішніх факторів, а також обґрунтувати необхідність змін у військовій політиці, підготовці кадрів та системі правосуддя для ефективнішого запобігання СЗЧ і підтримання військової дисципліни.

Представлені на офіційній сторінці Офісу Генерального прокурора статистичні дані дозволяють провести порівняльний аналіз характеристик осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ, у довоєнний 2021 р. (для порівняння) та під час дії воєнного стану за період 2022р. – I півріччя 2025 р. (табл. 1).

Результати дослідження статистичних даних щодо відомостей про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, зокрема СЗЧ, дозволило нам дійти наступних висновків:

Таблиця 1

Статистичні дані про осіб, яким повідомлено про підозру у самовільному залишенні частини або місця служби, за окремими характеристиками (за матеріалами Офісу Генерального прокурора)

		2021	2022	2023	2024	I півріччя 2025
Кількість осіб, яким повідомлено про підозру		977	1661	2199	7507	3310
Вік на час вчинення кримінального правопорушення	18-28 років	520	594	499	1242	657
	29-39 років	236	517	570	2626	1232
	40-54 років	186	342	570	1672	829
	55-59 років	14	25	42	113	43
	60 років і більше	1	0	0	1	0
Освіта на час вчинення кримінального правопорушення	вища і фахова передвища	88	187	223	391	408
	професійна (професійно-технічна)	376	437	546	1510	764
	базова середня та профільна середня	491	849	1098	3729	1583
	початкова	2	3	9	21	8
	без освіти	не обліковувалося	2	0	2	1
Жінки		13	31	9	21	8
Громадяни України		957	1478	1876	5652	2763
Стан зайнятості під час вчинення кримінального правопорушення	Студент ЗВО	1	0	0	0	1
	Працевдатні, які не працюють і не навчаються	1	0	0	0	6
	Державна прикордонна служба	3	57	35	62	59
	Нацполіція	0	0	1	1	1
	Служба безпеки	0	0	0	2	
Військовослужбовці	офіцерський склад	20	46	52	78	61
	прапорщики (мічмани)	5	4	не обліковувалося	не обліковувалося	не обліковувалося
	сержантський (старшинський) склад	не обліковувалося	не обліковувалося	60	322	207
	військової служби за контрактом	850	1199	908	448	264
	військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період	не обліковувалося	не обліковувалося	504	4053	1918
	строкової військової служби	31	112	144	17	3
	у часники АТО, ООС, бойових дій, пов'язаних з агресією РФ проти України, бойових дій, пов'язаних з агресією РФ проти України	286	304	290	581	436
Раніше вчиняли кримінальні правопорушення		19	74	78	146	61
Судимість не знята і не погашена		8	35	40	61	38

1. *Загальна динаміка повідомлень про підозру.* Кількість осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ, демонструє значне зростання його показників протягом досліджуваного періоду (2021 р. – 977 осіб, 2022 р. – 1661 осіб, 2023 р. – 2199 осіб, 2024 р. – 7507 осіб, I півріччя 2025 р. – 3310 осіб), що свідчить про суттєве збільшення кримінальної активності щодо вчинення СЗЧ в умовах воєнного стану – майже у 7,7 разів (рис. 1).

2. *Вікові характеристики осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ.* Аналіз вікових характеристик осіб, яким повідомлено про підозру, виявляє суттєві зміни у структурі злочинності протягом 2021 р. – I півріччя 2025 р. Найбільшу частку у 2021 р. складала вікова група 18-28 років (520 осіб, або 53.2% від загальної кількості), проте

її відсоткове співвідношення до загальної кількості зменшилося у наступні роки (35.8% у 2022 р., 22.7% у 2023 р., 16.5% у 2024 р. та 53.3% у I півріччі 2025 р., де цей показник становить 657 осіб). Натомість, вікова категорія 29-39 років продемонструвала стабільне та значне зростання як в абсолютних цифрах, так і в процентному співвідношенні, збільшившись з 24.1% у 2021 р. до 35.0% у 2024 р., при цьому у I півріччі 2025 р. ця група склала 26.9% (3310 осіб) від загальної кількості повідомлень про підозру у вчиненні СЗЧ (1232 особи), що може свідчити про суттєве показників зменшення інших вікових категорій. Група 40–54 років також показала зростання з 19.0% у 2021 р. до 22.3% у 2024 р., а старші вікові групи (55–59 років та 60 років і більше) стабільно становили незначний відсоток від загальної кількості.

Рис. 1. Динаміка кількості осіб, яким повідомили підозру про вчинення СЗЧ (2021 – I півріччя 2025 р.)

кості, не перевищуючи 1.9%. Отже, загалом спостерігається тенденція до «старіння» контингенту осіб, яким повідомлено про підозру, зі зростанням частки правопорушників середнього працездатного віку, серед яких переважна більшість підозрюваних у СЗЧ – це особи до 39 років (понад 73%) які становлять основу мобілізаційного ресурсу (рис. 2).

3. *Гендерний розподіл осіб, яким повідомлено про підозру у вчинення СЗЧ.* Кількість жінок, яким повідомлено про підозру у скоєнні СЗЧ, є незначною порівняно із загальною кількістю осіб (13/1.3% осіб у 2021 р., 31/1.9% у 2022 р., 9/0.4% у 2023 р., 21/0.3% у 2024 р., та 8 (0.2%) у I півріччі 2025 р.), що свідчить про абсолютну більшість чоловіків серед підозрюваних у вчиненні СЗЧ (рис. 3).

4. *Освітній рівень осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ.* Аналіз освітнього рівня осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ вказує, що найбільшу частку складають особи з базовою середньою та профільною середньою освітою, а також з професійною (професійно-технічною) освітою. У відповідності до категорій освіти визначених у статистичних даних Офісу Генерального прокурора щодо осіб які вчинили кримінальні правопорушення статистичні показники характеризується наступним: 1) особи з вищою і фаховою перед вищою освітою: 88 осіб у 2021 р. (9.0%), 187 у 2022 р. (11.3%), 223 у 2023 р. (10.1%), 391 у 2024 р. (5.2%), та 408 у I півріччі 2025 р. (12.3%); 2) особи з професійною (професій-

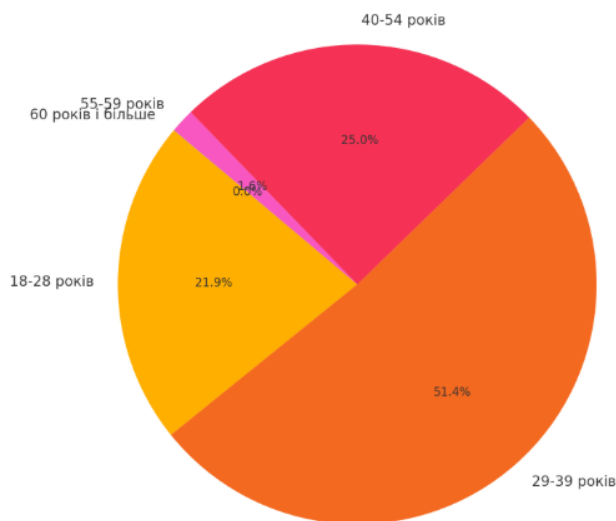

Рис. 2. Вікові характеристики осіб, яким повідомлено про підозру у вчинення СЗЧ

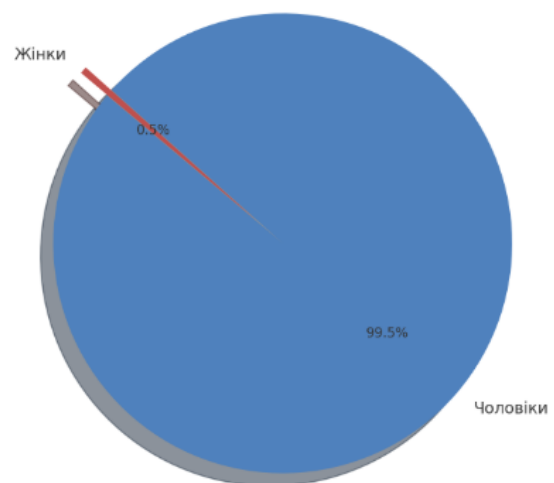

Рис. 3. Гендерний розподіл осіб, яким повідомлено про підозру у вчинення СЗЧ

но-технічною) освітою: 376 осіб у 2021 р. (38.5%), 437 – у 2022 р. (26.3%), 546 – у 2023 р. (24.8%), 1510 – у 2024 р. (20.1%), та 764 – у I півріччі 2025 р. (23.1%); 3) особи з базовою середньою та профільною середньою освітою: 491 особа у 2021 р. (50.3%), 849 – у 2022 р. (51.1%), 1098 – у 2023 р. (49.9%), 3729 – у 2024 р. (49.7%), та 1583 – у I півріччі 2025 р. (47.8%); 4) особи з початковою освітою: 2 особи у 2021 р. (0.2%), 3 – у 2022 р. (0.2%), 9 – у 2023 р. (0.4%), 21 – у 2024 р. (0.3%), та 8 – у I півріччі 2025 р. (0.2%); 5) особи без освіти: не обліковувалося у 2021 р., 2 особи у 2022 р. (0.1%), 0 – у 2023 р., 2 – у 2024 р. (0.03%), та 1 – у I півріччі 2025 р. (0.03%). Отже, ці дані свідчать про те, що найбільшу частку серед підозрюваних становлять особи з базовою та профільною середньою освітою, що підтверджує потенційний вплив недостатнього освітнього рівня на формування поведінки схильної до вчинення кримінальних правопорушень, в т.ч. і СЗЧ, натомість частка осіб з вищою освітою залишається відносно низькою, а повна відсутність освіти зустрічається вкрай рідко.

5. *Громадянство осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ.* Переважна більшість осіб, яким повідомлено про підозру, є громадянами України: 957 осіб у 2021 р. (97.9%), 1478 – у 2022 р. (89.0%), 1876 – у 2023 р. (85.3%), 5652 – у 2024 р. (75.3%), та 2763 – у I півріччі 2025 р. (83.5%), що в середньому складає 86.2% за цей період.

6. *Стан зайнятості осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ під час вчинення кримінального правопорушення.* Аналіз стану зайнятості осіб, яким повідомлено про підозру, свідчить про незначну частку студентів ЗВО та працездатних осіб, які не працюють і не навчаються, у загальній структурі правопорушників, хоча у I півріччі 2025 р. спостерігається невелике зростання останньої категорії. Водночас, кількість осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ зростала серед співробітників Державної прикордонної служби (з 0.3% у 2021 р. до 1.8% у 2025 р.).

7. *Військовослужбовці, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ.* У відповідності до категорій військовослужбовців визначених у статистичних даних Офісу Генерального прокурора щодо осіб які вчинили кримінальні правопорушення статистичні показники характеризується наступним: 1) офіцерський склад – 20 осіб у 2021 р. (2.0%), 46 – у 2022 р. (2.8%), 52 – у 2023 р. (2.4%), 78 – у 2024 р. (1.0%), та 61 – у I півріччі 2025 р. (1.8%); прапорщики (мічмани) – 5 осіб у 2021 р.

(0.5%), 4 – у 2022 р. (0.2%), за 2023–2025 роки дані не обліковувалися; сержантський (старшинський) склад – не обліковувалося у 2021–2022 рр., з 2023 р. зафіксовано 60 осіб (2.7%), 322 – у 2024 р. (4.3%), та 207 – у I півріччі 2025 р. (6.2%); військовослужбовці військової служби за контрактом – 850 осіб у 2021 р. (87.0%), 1199 – у 2022 р. (72.2%), 908 – у 2023 р. (41.3%), 448 – у 2024 р. (6.0%), та 264 – у I півріччі 2025 р. (8.0%); військовослужбовці служби за призовом під час мобілізації, на особливий період – не обліковувалося у 2021–2022 рр., з 2023 р. зафіксовано 504 особи (22.9%), 4053 – у 2024 р. (54.0%), та 1918 – у I півріччі 2025 р. (57.9%); військовослужбовці строкової військової служби – 31 особа у 2021 р. (3.2%), 112 – у 2022 р. (6.7%), 144 – у 2023 р. (6.5%), 17 – у 2024 р. (0.2%), та 3 – у I півріччі 2025 р. (0.09%); учасники АТО, ООС, бойових дій, пов'язаних з агресією РФ проти України – 286 осіб у 2021 р. (29.3%), 304 – у 2022 р. (18.3%), 290 – у 2023 р. (13.2%), 581 – у 2024 р. (7.7%), та 436 – у I півріччі 2025 р. (13.2%). Отже, динаміка криміногенної ситуації серед військовослужбовців щодо вчинення СЗЧ в умовах воєнного стану свідчить про те, що хоча кількість підозр серед офіцерського складу і військовослужбовців військової служби за контрактом має відносно низьку та спадаючу тенденцію у відсотковому співвідношенні до загального числа, спостерігається значне зростання кількості осіб, яким повідомлено про підозру, серед сержантського (старшинського) складу, осіб, призваних під час мобілізації, частка яких зросла до понад 50% у 2024–2025 рр. А також, дані щодо учасників АТО/ООС також свідчать про їхню постійну присутність у кримінальній статистиці, складаючи 13.2% у 2023 та I півріччі 2025 р., та 7.7% у 2024 р.

8. *Повторність вчинення кримінальних правопорушень та судимість у осіб, яким повідомлено про підозру у вчиненні СЗЧ.* Відповідно до статистичних показників кількість осіб, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення склала 19 осіб у 2021 р. (1.9%), 74 – у 2022 р. (4.5%), 78 – у 2023 р. (3.5%), 146 – у 2024 р. (1.9%), та 61 у I півріччі 2025 р. (1.8%), а кількість осіб із судимістю не знятою і не погашеною становить 8 осіб у 2021 р. (0.8%), 35 – у 2022 р. (2.1%), 40 – у 2023 р. (1.8%), 61 – у 2024 р. (0.8%), та 38 – у I півріччі 2025 р. (1.1%). Отже, зазначені дані свідчать про наявність рецидивної злочинності, хоча її відсоток до загальної кількості підозрюваних залишається відносно стабільним на низькому рівні, що тим не менш підкреслює необхідність ефективних програм ресоціалізації та контролю за особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення, для запобігання повторного.

На думку М.І. Фіалка «під кримінологічним портрет особистості злочинця розуміють опис

типових специфічних рис особистості, притаманних певному прошарку злочинців, і розкривають їх сутність як людей, що вчинили злочин певного характеру або схильні його вчиняти» [4, с. 169]. Враховуючи зауважене визначимо, що кримінологічний портрет особи, яка скоює СЗЧ – це комплексна характеристика типових ознак особистості правопорушника, що дозволяє виявити закономірності у його поведінці та чинники, які сприяють вчиненню цього виду військового злочину. Як зауважують І.А. Нестерова та О.В. Софілканич «найчастіше під час складання кримінологічного портрету правопорушника кримінологи виокремлюють такі його складові: соціально-демографічні, соціально-рольові, морально-психологічні, кримінально-правові ознаки» [5, с. 169]. Отже, кримінологічний портрет особи, яка скоює СЗЧ є багатогранним феноменом, що відображає складну взаємодію соціально-демографічних, психологічних та кримінально-правових факторів, особливо загострених в умовах повномасштабної збройної агресії росії проти України. Переважна більшість підозрюваних у СЗЧ – це чоловіки віком до 39 років, які мають у більшості випадків базову середню, профільну середню або професійно-технічну освіту, є громадянами України та знаходяться на військовій службі за призовом під час мобілізації

Таким чином, кримінологічний портрет особи, яка скоює СЗЧ, є динамічним і відображає складну соціально-правову реальність періоду воєнних дій, що свідчить про наявність глибоких соціально-психологічних викликів та необхідність цілеспрямованих міжвідомчих зусиль для розробки і впровадження ефективних превентивних, реабілітаційних і правових заходів для підтримки військової дисципліни та зміцнення правопорядку в оборонній сфері в умовах російсько-української війни.

Висновки. У результаті аналізу проблеми СЗЧ встановлено, що вона становить значний виклик для забезпечення правопорядку та боездатності Збройних Сил України в умовах повномасштабної збройної агресії рф, адже загальна динаміка облікованих кримінальних правопорушень у цій категорії демонструє суттєве зростання кількості СЗЧ, що призводить до підризу обороноздатності держави, послаблення її національної безпеки та загрожує державному суверенітету через скорочення людського ресурсу, необхідного для протидії агресору.

Поглиблений аналіз кримінологічного портрета осіб, які вчиняють СЗЧ в умовах воєнного ста-

ну, засвідчив формування певного типового соціального образу правопорушника, зокрема, в ході дослідження виявлено його сталі риси, серед яких переважає належність до чоловічої статі, вік до сорока років, переважно середній або професійно-технічний освітній рівень, статус громадянина України, проходження служби за призовом у межах мобілізаційної кампанії. Ці характеристики у своїй сукупності вказують на підвищений рівень вразливості окремих груп військовослужбовців до деструктивних моделей поведінки, обумовлених соціально-психологічними, інституційними та організаційними чинниками. Дослідження засвідчило, що фактори, які сприяють ухиленню від військових обов'язків, включають не лише особистісні особливості, але й структурні проблеми у сфері кадрового забезпечення, підготовки, адаптації мобілізованих та підтримки морального стану особового складу ЗСУ. Комплексне відтворення портрету правопорушника, який скоює СЗЧ, засвідчує, що ефективно запобігання цьому явищу вимагає глибшого розуміння взаємодії соціальних, освітніх, професійних та психологічних чинників, що в свою чергу, вимагає міжвідомчої взаємодії для удосконалення як профілактичних, так і реактивних заходів, спрямованих на превенцію СЗЧ.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2875> (дата звернення: 12.05.2025).
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Офіс Головного прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 25.06.2025).
3. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Офіс Головного прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2> (дата звернення: 25.06.2025).
4. Фіалка М.І. Кримінологічна характеристика та кримінологічний портрет особистості злочинця: сутність і співвідношення понять. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2019. № 2(21). С. 162–171. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d50d39ac-2b50-40fd-95a9-6ef34c80b7b0/content> (дата звернення: 04.05.2025).
5. Нестерова І.А., Софілканич О.В. Кримінологічний портрет особи, яка скоює кримінальні правопорушення у сфері надання туристичних послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. Випуск 72: частина 2. С. 167–173. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/10/29-1.pdf> (дата звернення: 10.05.2025).